

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS [MANUEL CAMPOS
SÁNCHEZ-BORDONA]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 5. jūlijā¹

Lieta C-328/17

***Amt Azienda Trasporti e Mobilità SpA,
Atc Esercizio SpA,
Atp Esercizio Srl,
Riviera Trasporti SpA,
Tpl Linea Srl***
pret

***Atpl Liguria – Agenzia regionale per il trasporto pubblico locale SpA,
Regione Liguria***

(*Tribunale Amministrativo Regionale della Liguria* (Ligūrijas Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija)
lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Publiski līgumi – Pieņemamība – Priekšmeta zudums – Direktīva 89/665/EEK – Pārskatīšanas procedūras – Nepieciešamība piedalīties konkursā, lai varētu celt prasību tiesā – Pretendenta tiesības celt prasību tiesā, ja ir absolūta drošība par neatbilstību

1. Vai tiesvedībā, kuras priekšmets (juridiski) ir zudis, jo vairs nav strīda starp pusēm par lietas būtību un nolēmums tā atrisināšanai nav jāpieņem, tiesa, kurai bija jāpasludina spriedums, var uzdot prejudiciālu jautājumu tikai par to, kam ir jāatlīdzina tiesāšanās izdevumi?

2. Tiesai ir divas iespējas:

- Pirmkārt, tā var atsaukties uz lietā *Reinke*² izskatīto gadījumu un šajā ziņā nolemt, ka atbilde uz prejudiciālo jautājumu nav jāsniedz tā nepieņemamības dēļ.
- Otrkārt, tā var neņemt vērā šo šķērslī, un šajā gadījumā tai būs jāsniedz atbilde iesniedzējtiesai par to, kā ir jāinterpretē direktīvas par pārskatīšanu publisko līgumu jomā³. Šī interpretācija ir lūgta, lai salīdzinātu to ar interpretāciju, kuru Itālijas augstākās tiesu iestādes (Valsts padome un Konstitucionālā tiesa) ir sniegušas par uzņēmuma tiesībām apstrīdēt tādas publiskā iepirkuma procedūras aktus, kurā tas nebija piedalījies. Iesniedzējtiesa apgalvo, ka tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas noteikšana pamatlietā ir atkarīga no atbildes uz šo jautājumu.

1 Oriģinālvaloda – spāņu.

2 Rikojums, 2010. gada 14. oktobris (C-336/08, nav publicēts, turpmāk tekstā – “rikojums *Reinke*”, EU:C:2010:604).

3 Padomes Direktīva 89/665/EEK (1989. gada 21. decembris) par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (OV 1989, L 395, 33. lpp.), un Padomes Direktīva 92/13/EEK (1992. gada 25. februāris), ar ko koordinē normatīvos un administratīvos aktus par to, kā piemēro Kopienas noteikumus par līgumu piešķiršanas procedūram, ko piemēro subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV 1992, L 76, 14. lpp.).

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Direktīva 89/665 un Direktīva 92/13⁴

3. [Direktīvas] 1. pantā (“Darbības joma un pārskatīšanas procedūru pieejamība”) ir noteikts:

“1. Šo direktīvu piemēro līgumiem, kas minēti Eiropas Parlamenta un Padomes [Direktīvā 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras [(OV 2004, L 134, 114. lpp.)], izņemot gadījumus, kad šādi līgumi ir izslēgti no minētās direktīvas piemērošanas jomas saskaņā ar tās 10. līdz 18. pantu [Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/17/EK (2004. gada 31. marts), ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (OV 2004, L 134, 1. lpp.)], izņemot gadījumus, kad šādi līgumi ir izslēgti no minētās direktīvas piemērošanas jomas saskaņā ar tās 5. panta 2. punktu, 18. līdz 26. pantu, 29. un 30. pantu vai 62. pantu].

Šīs direktīvas nozīmē līgumi ietver valsts līgumus [piegādes, būvdarbu un pakalpojumu līgumus], pamatnolīgumus, valsts būvdarbu koncesijas un dinamiskas iepirkuma sistēmas.

Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka attiecībā uz līgumiem, uz ko attiecas Direktīva 2004/18/EK [Direktīva 2004/17/EK], līgumslēdzēju iestāžu lēmumus var efektīvi un, jo īpaši, iespējami ātri pārskatīt saskaņā ar šīs direktīvas 2. līdz 2.f pantā izklāstītajiem nosacījumiem, pamatojoties uz to, ka ar šādiem lēmumiem ir pārkāpti Kopienas tiesību akti publiskā iepirkuma jomā vai attiecīgās valsts noteikumi, ar ko transponē minētos tiesību aktus.

2. Dalībvalstis nodrošina to, ka starp uzņēmumiem, kuri norāda uz kaitējumu, kas nodarīts saistībā ar līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, nav diskriminācijas tādēļ, ka šajā direktīvā ir nošķirti attiecīgo valstu noteikumi, ar ko īsteno Kopienas tiesību aktus, no citiem attiecīgo valstu noteikumiem.

3. Dalībvalstis nodrošina to, ka saskaņā ar sīki izstrādātiem noteikumiem, ko dalībvalstis var pieņemt, pārskatīšanas procedūras ir pieejamas vismaz ikvienai personai, kura ir vai ir bijusi ieinteresēta iegūt konkrēta līguma slēgšanas tiesības un kurai ar varbūtējo pārkāpumu ir vai var tikt nodarīts kaitējums.

[..]”

4. [Direktīvas] 2. pantā (“Prasības attiecībā uz pārskatīšanas procedūrām”) ir norādīts:

“1. Dalībvalstis nodrošina to, ka pasākumos attiecībā uz 1. pantā paredzētajām pārskatīšanas procedūrām ir noteikts pilnvarojums:

[..]

b) vai nu atcelt nelikumīgi pieņemtus lēmumus, vai nodrošināt to atcelšanu, tostarp atcelt diskriminējošas tehniskās, ekonomiskās vai finanšu prasības uzaicinājumā uz konkursu, līguma dokumentos vai jebkurā citā dokumentā, kas attiecas uz līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas

4 Redakcijā, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2007/66/EK (2007. gada 11. decembris), ar ko Padomes Direktīvas 89/665/EEK un 92/13/EEK groza attiecībā uz pārskatīšanas procedūru efektivitātes uzlabošanu valsts līgumu piešķiršanas jomā (OV 2007, L 335, 31. lpp.). Kvadrātiekvāsvā lieku grozījumus Direktīvas 92/13 formulējumā kopsakarā ar atbilstošu Direktīvas 89/665 redakciju.

procedūru; [paziņojumā par līgumu, periodiskā informatīvā paziņojumā, paziņojumā par vērtēšanas sistēmas esamību, uzaicinājumā uz konkursu, līguma dokumentos vai jebkurā citā dokumentā, kas ir saistīts ar aplūkoto iepirkuma procedūru].

[..]”

2. Regula Nr. 1370/2007⁵

5. [Regulas] 5. pantā (“Pakalpojumu valsts līgumu piešķiršana”) ir noteikts:

“1. Pakalpojumu valsts līgumus piešķir saskaņā ar šajā regulā paredzētajiem noteikumiem. Tomēr pakalpojumu līgumus vai pakalpojumu valsts līgumus, kā noteikts Direktīvās 2004/17/EK vai 2004/18/EK, sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, ko sniedz ar autobusu vai tramvaju, piešķir saskaņā ar procedūrām, kas paredzētas saskaņā ar minētajām direktīvām, ja šādi līgumi nav pakalpojumu koncesijas līgumi, kā noteikts minētajās direktīvās. Ja līgumus piešķir saskaņā ar Direktīvu 2004/17/EK vai Direktīvu 2004/18/EK, nepiemēro šā panta 2. līdz 6. punktu.

[..]

7. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka saskaņā ar 2. līdz 6. punktu pieņemtos lēmumus var efektīvi un ātri pārskatīt, ja to prasa jebkura persona, kurai ir vai ir bijusi interese saņemt noteiktu līgumu un kurai ir vai var tikt nodarīts kaitējums ar iespējamo pārkāpumu, pamatojoties uz to, ka ar šādiem lēmumiem ir pārkāpti Kopienas tiesību akti vai attiecīgās valsts tiesību akti, ar kuriem tos īsteno.

[..]”

B. Itālijas tiesības

1. 2011. gada 13. augusta Leģislatīvais dekrēts Nr. 138⁶

6. Saskaņā ar tā 3.bis pantu teritoriālā vienība vietējo publisko pakalpojumu sniegšanai parasti ir province.

2. 2013. gada 7. novembra Ligūrijas Reģionālais likums Nr. 33⁷

7. Saskaņā ar 9. panta 1. punktu un 14. panta 1. punktu pakalpojumu sniegšanas līguma slēgšanas tiesības ir jāpiešķir, nosakot tikai vienu vienīgu [publiskā iepirkuma] daļu par visu reģiona teritoriju⁸.

5 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) (2007. gada 23. oktobris) par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 1191/69 un Padomes Regulu (EEK) Nr. 1107/70 (OV 2007, L 315, 1. lpp.).

6 2011. gada 13. augusta Gazzetta Ufficiale Nr. 188, apstiprināts ar izmaiņām ar 2011. gada 14. septembra Likumu Nr. 148.

7 2013. gada 8. novembra Bollettino Ufficiale Nr. 17; turpmāk tekstā – “Ligūrijas Reģionālais likums Nr. 33/2013”.

8 Šie pantī zaudēja spēku, kad tika pieņemts 2016. gada 9. augusta Reģionālais likums Nr. 19 “Par grozījumiem 2013. gada 7. novembra Reģionālajā likumā Nr. 33 (Reģionālā un vietējā sabiedriskā transporta sistēmas reforma) un citiem tiesību aktu, kas regulē vietējo sabiedrisko transportu, grozījumiem (2017. gada 18. marta Gazzetta Ufficiale Nr. 11; turpmāk tekstā – “Ligūrijas Reģionālais likums Nr. 19/2016”).

3. Administratīvā procesa kodekss (*Codice del processo amministrativo*)⁹

8. [Kodeksa] 26. pantā (“Tiesāšanās izdevumi”) ir noteikts:

“1. Pasludinot spriedumu, tiesa lemj arī par tiesāšanās izdevumiem saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 91., 92., 93., 94., 96. un 97. pantu, vienlaikus ievērojot 3. panta 2. punktā minētos skaidrības un precizitātes principus. Katrā ziņā tiesa, ievērojot taisnīguma principu, pusei, kurai spriedums ir nelabvēlīgs, pēc savas ierosmes var noteikt samaksāt otrai pusei konkrētu summu, kas nav lielāka par radušos tiesāšanās izdevumu divkāršu apmēru, ja tam ir acīmredzami [ne]pamatoti iemesli.

[..]”

9. [Kodeksa] 39. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Visam, ko neregulē šis kodekss, piemēro Civilprocesa kodeksa noteikumus, ciktāl tie ir saderīgi ar vispārējiem principiem vai tos pauž.”

4. Civilprocesa kodekss (*Codice di procedura civile*)¹⁰

10. [Kodeksa] 91. pantā ir noteikts objektīvs tiesāšanās izdevumu maksāšanas princips.

11. [Tā] 92. pantā ir precizēts:

“Spriedumā, kas ir pasludināts atbilstoši iepriekšējam pantam, Tiesa var izslēgt to tiesāšanās izdevumu atgūšanu, kas ir radušies pusei, kurai spriedums ir labvēlīgs, ja tā uzskata tos par nesamērīgiem vai nevajadzīgiem; [..]

Ja prasība tiek apmierināta daļēji un ja rodas pilnīgi jauns jautājums vai tiek grozīta judikatūra attiecībā uz apstrīdētajiem jautājumiem, tiesa var likt pusēm pilnīgi vai daļēji atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

[..]”

12. [Kodeksa] 100. pantā ir noteikts:

“Lai celtu prasību tiesā vai piedalītos tiesā atbildētāja statusā, ir jābūt atbilstošajai interesei.”

II. Pamatlietas fakti un prejudiciālais jautājums

13. Ligūrijas reģions ar Reģionālās vietējā sabiedriskā transporta aģentūras starpniecību 2015. gada 3. jūnija *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*¹¹ publicēja “paziņojumu par komersantu identificēšanu”, kuriem savā teritorijā bija jāsniedz sauszemes sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumi saskaņā ar Ligūrijas Reģionālo likumu Nr. 33/2013 un Regulu Nr. 1370/2007.

9 2010. gada 2. jūlija Leģislatīvais dekrēts Nr. 104 (2010. gada 7. jūlija Gazzetta Ufficiale Nr. 156).

10 Karaļa 1940. gada 28. oktobra Dekrēts Nr. 1443 (1940. gada 28. oktobra Gazzetta Ufficiale Nr. 253).

11 OV 2015, S 105, 2015. gada 3. jūnijs, paziņojums Nr. 191825. Pirms šī paziņojuma tika publicēts cits 2014. gada 18. februāra “indikātvīvs paziņojums” (2014/S 038-063550), kurā bija atsauce uz Direktīvu 2004/17.

14. Vairāki uzņēmumi (turpmāk tekstā – “AMT”), kas sniedza sauszemes sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumus reģionā provinces vai apakšprovinces līmenī, cēla *Tribunale Amministrativo Regionale della Liguria* (Ligūrijas Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija)¹² prasību par atlases procedūras aktiem. Savu prasījumu atbalstam tie apgalvoja, ka, nosakot reģionu kā vienīgo teritoriālo vienību pakalpojuma sniegšanai, to iespējas iegūt līguma slēgšanas tiesības bija gandrīz pielīdzināmas nullei.

15. Apšaubot Ligūrijas Reģionālā likuma Nr. 33/2013 atbilstību Itālijas Konstitūcijai, Ligūrijas TAR 2016. gada 21. janvārī uzdeva *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) “jautājumu par atbilstību Konstitūcijai”.

16. Laikā, kad norisinājās tiesvedība par atbilstību Konstitūcijai, Ligūrijas reģions apstiprināja jaunu likumu¹³, ar ko atcēla reģionālu ierobežojumu sauszemes transporta pakalpojumu sniegšanai. Kompetentā iestāde šis atcelšanas dēļ atteicās turpināt konkursa procedūru, atstājot to bez virzības.

17. Neraugoties uz iepriekš minēto, *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) pasludināja 2016. gada 22. novembra spriedumu Nr. 245/2016, ar ko Ligūrijas administratīvās tiesas uzdoto jautājumu atzina par nepieņemamu, jo AMT nebija tiesību apstrīdēt konkursa procedūras aktus tā iemesla dēļ, ka tā nebija tajā piedalījusies.

18. *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) savu nolēmumu pamatoja šādi:

“Saskaņā ar iesniedzējas apgalvojumiem prasītāji uzņēmumi, kas jau bija izraudzītie pretendenti, lai sniegtu sabiedriskā transporta pakalpojumus provinces līmenī, nepiedalījās neformālajā konkursā, ko reģiona administrācija bija izsludinājusi saskaņā ar 2006. gada Leģislatīvā dekrēta Nr. 163 [14] 30. pantu, bet tikai apstrīdēja paziņojumu par komersantu individualizāciju, kas bija uzaicinājums iesniegt pieteikumus, ciktāl tajā ir paredzēts piešķirt līguma slēgšanas tiesības reģionālajā vienībā un vienā vienīgajā daļā.

Saskaņā ar pastāvīgo administratīvo judikatūru uzņēmums, kurš nepiedalās publiskā iepirkuma procedūrā, nevar apstrīdēt minēto procedūru, ne līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu trešajiem uzņēmumiem, jo tā tiesiskā situācija pēc būtības nav pietiekami atšķirīga tāpēc, ka tā ir balstīta tikai uz faktiskajām interesēm (Valsts Padomes trešās nodaļas 2016. gada 10. jūnija spriedums Nr. 2507; Valsts Padomes trešās nodaļas 2015. gada 2. februāra spriedums Nr. 491; Valsts Padomes sestās nodaļas 2014. gada 10. decembra spriedums Nr. 6048; Valsts Padomes plēnuma 2014. gada 25. februāra spriedums Nr. 9 un Valsts Padomes plēnuma 2011. gada 7. aprīļa spriedums Nr. 4).

Tāpat ir izstrādāta pastāvīgā judikatūra, atbilstoši kurai “paziņojumi par līgumu un konkursu un rakstveida uzaicinājumi parasti tiek apstrīdēti kopā ar aktiem, par kuru piemērošanu tiek celta prasība tiesā, jo šajos aktos ir identificētas konkrētas personas, kurām procedūrā ir ticis nodarīts kaitējums, laikā, kad attiecīgās personas subjektīvajā jomā kaitējums kļūst efektīvs un faktiskš” (Valsts Padomes plēnuma 2003. gada 29. janvāra spriedums Nr. 1).

Izņēmums no šīm normām, kas izriet no vienkāršas vispārējo principu attiecībā uz tiesībām un interesi celt prasību tiesā piemērošanas publiskā iepirkuma procedūrām, ir gadījumi, kuros tiek iebilsts, ka konkurss nav rīkots vai arī nav bijis uzaicinājuma uz konkursu, vai arī ja tiek apstrīdēti tūlītēji izslēdzoši paziņojuma par līgumu punkti vai, visbeidzot, punkti, kuri uzliek acīmredzami nesaprotamu vai pilnīgi nesamērīgu slogu vai padara neiespējamu piedāvājuma iesniegšanu (Valsts Padomes trešās

12 Turpmāk tekstā – “Ligūrijas TAR”.

13 Skat. 8. zemsvītras piezīmi.

14 *Decreto legislativo 12 aprile 2006, n. 163. Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/CE e 2004/18/CE* (2006. gada 12. aprīļa Likumdošanas dekrēts Nr. 163 (2006. gada 2. maija *Gazzetta Ufficiale* Nr. 100; turpmāk tekstā – “2006. gada Leģislatīvais dekrēts Nr. 163” vai “Publisko līgumu kodekss”).

nodaļas 2016. gada 10. jūnija spriedums Nr. 2507; Valsts Padomes piektās nodaļas 2015. gada 30. decembra spriedums Nr. 5862; Valsts Padomes piektās nodaļas 2015. gada 12. novembra spriedums Nr. 5181; Valsts Padomes plēnuma 2014. gada 25. februāra spriedums Nr. 9 un Valsts Padomes plēnuma 2011. gada 7. aprīļa spriedums Nr. 4).

Šādos gadījumos nosacījumam par dalību procedūrā apstrīdēšanas nolūkā nav nozīmes tāpēc, ka publiskā iepirkuma procedūra netika rikota vai arī publiskā iepirkuma apstrīdēšana pašos pamatos vai neiespējamība tajā piedalīties izraisa atšķirīgu tiesisku situāciju *ex se* (attiecīgi saistībā ar uzņēmumu, kuram ir ar paziņojumu par jaunu konkursu nesaderīgas tiesiskās attiecības, un ar tādu nozares uzņēmumu, kuram ir liegta dalība), kurā tiek nodarīts faktiskis un konkrēts kaitējums (Valsts Padomes plēnuma 2011. gada 7. aprīļa spriedums Nr. 4).

Šajā lietā pārbaudāmais priekšmets neietilpst minētajos izņēmuma gadījumos, kā tas izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma, kurā ir norādīts, ka apstrīdētie noteikumi ietekmējot prasītāju iespējas iegūt līguma slēgšanas tiesības, kas “esot samazinājušās tikpat kā līdz nullei”, savukārt publiskā iepirkuma procedūrā provinces limenī un, sadalot to daļās, tām “esot lielas iespējas iegūt pakalpojumu līguma slēgšanas tiesības, jo tie arī agrāk bija snieguši to pašu pakalpojumu”.

No šāda pamatojuma neizriet skaidrs un faktiskis kavējums dalībai konkursā, bet ir tikai pieņēmums par iespējamo kaitējumu, ko var apstrīdēt tikai tie, kuri ir piedalījušies procedūrā līdz pat tās beigām, gadījumā, ja tiem netiktu piešķirtas līguma slēgšanas tiesības.”

19. Ligūrijas *TAR* ir šaubas par *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) sniegtās interpretācijas saderību ar Direktīvu 89/665. Šī iemelsa dēļ, lai arī paziņojums par līgumu palika bez iedarbības, tā uzskata, ka ir jālūdz Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai izlemtu jautājumu par tiesāšanās izdevumiem.

20. Iesniedzējtiesa uzskata, ka var rasties divas situācijas:

- “ja tiks uzskatīts, ka prasība par atcelšanu, kas vērsta uz visas konkursa procedūras apstrīdēšanu, ietver kādu no izņēmuma gadījumiem, kuros tiek uzskatīts, ka prasību var celt komersants, kurš nav piedalījies konkursa procedūrā, tiesvedībai būtu jānoslēdzas ar spriedumu, kurā tiek pasludināts strīda priekšmeta zudums sakarā ar Ligūrijas Reģionālā likuma Nr. 19/2016 [...] pieņemšanu. Tādā gadījumā tiesāšanās izdevumus un arī vienoto nodevu [...] tiktu [...] piespriests segt atbildētājam, attiecīgi atlīdzinot tos prasītājiem.
- Savukārt, ja tiktu pieņemta Konstitucionālās tiesas spriedumā Nr. 245/2016 izklāstītā hermeneitiskā iespēja un tātad tiktu uzskatīts, ka prasītājam sabiedrībām nav tiesību apstrīdēt konkursa aktus, tiesvedībai būtu jānoslēdzas ar spriedumu, kurā tiek pasludināta prasības nepieņemamība, jo nav intereses celt prasību, attiecīgi piespriežot prasītājam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.”

21. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apstākļiem, Ligūrijas *TAR* uzdod šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai Direktīvas 89/665/EEK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām, 1. panta 1., 2. un 3. punktam un 2. panta 1. punkta b) apakšpunktam ir pretrunā tāda valsts tiesību norma, kura iespēju apstrīdēt kāda konkursa procedūras aktus atzīst tikai tiem komersantiem, kuri ir iesnieguši pieteikumu dalībai šajā konkursā, kaut arī prasība tiesā ir vērsta uz procedūras apstrīdēšanu pašos pamatos, jo no līguma specifikācijām izriet ļoti liela iespējamība, ka līguma slēgšanas tiesības netiks piešķirtas?”

III. Lietas dalībnieku apsvērumu kopsavilkums

22. Itālijas valdība apstrīd lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, izvirzot šādus argumentus:

- Pirmkārt, Direktīvas 89/665 1. panta 1. punktā tās piemērošanas joma ir definēta, atsaucoties uz Direktīvu 2004/18. Tā kā strīdīgais konkurss attiecās uz sauszemes sabiedriskā transporta pakalpojuma sniegšanas koncesijas piešķiršanu, neesot piemērojama ne Direktīva 2004/18, ne arī Direktīva 89/665.
- Otrkārt, pat pieņemot, ka tas tā būtu, Direktīva 89/665 ir piemērojama tikai tad, ja ir pārkāpta kāda Direktīvas 2004/18 materiālā tiesību norma. Iesniedzējtiesa nav norādījusi, kādas normas tika pārkāptas, tā tikai neskaidri minēja iespējamu nesamērīgu konkurences ierobežojumu, neprecizējot, kādas Savienības tiesību normas netika ievērotas.

23. Attiecībā uz lietas būtību Itālijas valdība norāda, ka vispārējais noteikums ir tāds, ka tam, kurš pēc paša gribas un brīvas izvēles ir atturējies no dalības atlasē, nav tiesību prasīt to atcelt. Tomēr ir izņēmuma gadījumi, kad tiek apstrīdēti: i) konkursa rīkošana pašos pamatos; ii) konkursa nerīkošana, jo līgumslēdzēja iestāde ir nolēmusi līguma slēgšanas tiesības piešķirt tieši, un iii) paziņojuma par līgumu punkts vai punkti, pieņemot, ka tie ir tūlītēji izslēdzoši. Tā uzskata, ka šī shēma ir pilnībā saderīga ar judikatūrā izstrādātajiem principiem, kas nostiprināti spriedumā *Grossmann Air Service*¹⁵.

24. Itālijas valdība secina, ka *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) konkrētajā gadījumā uzskatīja, ka *ATM* iespējas nebija neesošas, bet tās tikai bija samazinātas, tādējādi tie varēja tikt izraudzīti tikai atlases procedūras beigās, kurā tiem bija jā piedalās.

25. Čehijas Republikas valdība, arī pamatojoties uz spriedumu *Grossmann*, apgalvo, ka, ja iespējamie pretendenti atrodas diskriminējošā situācijā, ir jāatzīst to tiesības celt prasību tiesā, lai apstrīdētu noteikumus, kas izraisa diskrimināciju. Ja to prasība tiks apmierināta, tas dos tiem iespēju piekļūt līguma slēgšanas tiesību piešķiršanai, un tādējādi tie varēs panākt konkursa aktu pārskatīšanu pirmajā posmā, negaidot galīgos rezultātus.

26. Spānijas valdība uzskata, ka Direktīvā 89/665 ir noteiktas obligātas prasības piekļuvei pārskatīšanas procedūrām un ka šīs prasības ir jānosaka valsts tiesībās, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus. Analīzi tā balsta uz efektivitātes principu un noraida, ka tas tika pārkāpts, jo Direktīvas 89/665 1. panta 3. punktā ir noteikts, ka cietusī persona ir tā, kurai ir nodarīts kaitējums vai ir iespējams, ka tai tiks nodarīts kaitējums varbūtēja Kopienas tiesību pārkāpuma dēļ. Tā tas nav prasītāju gadījumā saistībā ar tāda konkursa aktiem, kurā tie nav piedalījušies.

27. Spānijas valdība uzsver, ka Itālijas tiesību aktos un judikatūrā, kurā tie ir interpretēti, ir paredzētas iespējas apstrīdēt paziņojumu par līgumu bez nepieciešamības piedalīties konkursā un ka prasītāji nav izmantojuši iespēju apstrīdēt paziņojumu par līgumu. Tādējādi nav pamatojuma tam, ka tagad tiek celta prasība par tāda konkursa aktiem, kurā tie nav piedalījušies.

28. Komisija uzskata, ka uzdotais prejudiciālais jautājums ir nepieņemams, jo tas ir hipotētisks un ir zaudējis priekšmetu pamatlietā.

29. Saistībā ar lietas būtību Komisija analizē spriedumu *Grossmann* un uzskata, ka valsts tiesību normās, kas reglamentē pārskatīšanas procedūras, ir jāievēro efektivitātes princips un nav jāmazina Direktīvas 89/665, ko pastiprina ES Pamattiesību hartas 47. pants, lietderīgā iedarbība.

¹⁵ Spriedums, 2004. gada 12. februāris (C-230/02, turpmāk tekstā – “spriedums *Grossmann*”, EU:C:2004:93).

30. Pēc Komisijas domām, *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) judikatūra ir pretrunā minētajam principam, jo tajā ir paredzēts nosacījums būt absolūti drošam par izslēgšanu no konkursa, lai prasītājs, kurš nav piedalījies konkursā, atsauktos uz izņēmumiem. Tiesa nav noteikusi prasību pierādīt absolūtas drošības, bet gan tikai iespējamības esamību.

IV. Tiesvedība Tiesā

31. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā ir iesniegts 2017. gada 31. maijā.

32. Rakstveida apsvērumus iesniedza Itālijas, Spānijas un Čehijas Republikas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Tiesas sēdē, kas norisinājās 2018. gada 26. aprīlī, piedalījās tikai Itālijas valdība un Komisija.

V. Vērtējums

A. Prejudiciālā jautājuma pieņemamība

33. Prejudiciālais jautājums ir galvenokārt par to, vai tādai personai kā *AMT*, kas nebija iesniegusi pieteikumu dalībai konkursā, lai kļūtu par izraudzīto pretendenti konkursā, jo, pēc tās domām, pastāvēja ļoti liela iespējamība netikt izraudzītai, ir tiesības celt prasību tiesā.

34. Kā jau tika izklāstīts, strīds valsts tiesā zaudēja savu priekšmetu tiesību aktu pārskatīšanas dēļ, tādējādi līgumslēdzēja iestāde paziņojumu par līgumu atstāja bez virzības. Tomēr valsts tiesa apgalvo, ka Tiesai joprojām ir jāsniedz prejudiciāls nolēmums, lai tā varētu lemt par tiesāšanās izdevumiem.

35. Saskaņā ar LESD 267. pantu prejudiciāla nolēmuma mērķis ir sniegt valsts tiesai nepieciešamās pamatnostādnes lietas iztiesāšanai, ja rodas šaubas par Savienības tiesību interpretāciju.

36. Šo secinājumu sākumā esmu atgādinājis, ka Tiesai ir bijusi iespēja lemt par līdzīgu situāciju, kurā pamatlietā strīda priekšmets bija zudis un prejudiciāls nolēmums bija nepieciešams tikai, lai atrisinātu jautājumu par tiesāšanās izdevumiem.

37. Proti, rīkojumā *Reinke* tika norādīts, ka šis nolēmums par tiesāšanās izdevumiem ir atkarīgs no lēmuma pamatlietā, saistībā ar kuru tika uzdoti prejudiciālie jautājumi. Ja šis strīds tiek atrisināts, uz jautājumiem, kas uzdoti tikai saistībā ar tiesāšanās izdevumiem, vairs nav jāatbild¹⁶.

38. Manuprāt, rīkojuma *Reinke* loģika ir nevainojama¹⁷ un ir saderīga ar cita šī paša principa izpaušmēm (piemēram, atbilstoši Tiesas statūtu 58. pantam apelācijas sūdzību nevar iesniegt tikai par tiesāšanās izdevumu uzlikšanu un to apjomu). Ja tiesvedība, kurā bija jāpiemēro Savienības tiesību norma, starplaikā zaudē savu priekšmetu un nav vairs strīda starp pusēm, Savienības tiesību normas interpretācija Tiesā vienkārši vairs nav nepieciešama, jo tā nevar ietekmēt (neesošu) strīdu.

39. Līgūrijas *TAR* tomēr norāda, ka Tiesas vērtējumam par prasītāju tiesībām celt prasību tiesā par konkursu, kurā tie nav piedalījušies, esot nozīme, lai tā varētu paskaidrot, kurai pusei un cik lielā apmērā ir jāsedz tiesāšanās izdevumi tiesvedībā, kuras priekšmets ir zudis.

¹⁶ 16. punkts.

¹⁷ Protams, varētu iebilst, ka rīkojumā *Reinke* aplūkoti apstākļi nav identiski šajā lietā izskatītajiem. Tomēr es uzskatu, ka, lai gan ir dažas nenozīmīgas atšķirības, analogija starp abām lietām ir neapšaubāma.

40. Es neuzskatu, ka ar šo netiešo saiti pietiek, lai izvērtētu, vai pastāv pietiekama saikne ar Savienības tiesībām. Pašlaik atrisināmais jautājums faktiski ietilpst nevis administratīvo līgumu slēgšanas jomā, bet gan tiesāšanās izdevumu regulējuma jomā. Ja netiek piemērota kāda no Savienības tiesību normām (kā tas ir konkrētās materiālo tiesību jomās, kuras aplūkošu turpinājumā), lēmums par tiesāšanās izdevumiem ir balstīts tikai uz valsts, nevis Savienības tiesībām.

41. Rikojuma *Reinke* pamatā esošā doma ir saistīta ar prejudiciālā nolēmuma tiesvedības uzdevumu: Savienības tiesību interpretācija ir nepieciešama, lai valsts tiesa varētu iztiesāt lietu (minētā rikojuma 13. punkts), tādējādi strīda [priekšmeta] izzušanas dēļ atbilde uz prejudiciālu jautājumu nav vajadzīga (16. punkts).

42. Savienības tiesībās nav saskaņota regulējuma par tiesāšanās izdevumiem, un to noteikšana ir tikai dalībvalstu kompetencē. Tikai konkrētās jomās Savienības likumdevējs ir paudis savu vēlmi ietekmēt šo jautājumu, lai novērstu nesamērīgas izmaksas, kas varētu atturēt no piekļuves tiesai kādā tiesību sistēmas nozarē¹⁸, vai arī lai nodrošinātu, ka personai, kuras tiesības tika aizskartas, otra puse atlīdzinātu samērīgus un saprātīgus tiesāšanās izdevumus, atkārtotju, tikai konkrētās specifiskās materiālo tiesību jomās¹⁹.

43. Tiesa ir nospriedusi, ka pat lietās, kurās Savienības tiesībās ir paredzēts regulējums par tiesāšanās izdevumiem, gadījumā, “ja Savienības tiesībās nav precīzu norāžu, dalībvalstīm, transponējot direktīvu, ir pienākums nodrošināt tās pilnīgu iedarbību un tām ir plaša rīcības brīvība līdzekļu izvēlē”. Toreiz izskatītajā lietā, kas attiecās uz vidi, tā norādīja, ka ir “jāņem vērā visas atbilstošās valsts tiesību normas, it īpaši valsts tiesībās paredzētā juridiskās palīdzības sistēma, kā arī aizsardzības režīms tiesāšanās izdevumu segšanai”, kā arī “būtiskas valsts tiesību aktu atšķirības šajā jomā”²⁰.

44. Ja konkrētos gadījumos, kuros Savienības tiesības ietekmē regulējumu par tiesāšanās izdevumiem, ir tik plaša rīcības brīvība un tiek atzītas katras valsts sistēmas īpatnības, jo lielāka būs dalībvalstu brīvība jomā, kurā Kopienu regulējuma nav.

45. Šajā lietā debates par tiesāšanās izdevumiem²¹ ietekmē tieši interpretāciju, kas ir sniedzama valsts tiesību normām par to sadalījumu starp pusēm, kā arī tiesas pilnvaras tos grozīt. Tā kā konflikts attiecas tikai uz tiesāšanās izdevumiem, pamatnostādnes tā atrisināšanai ir jānosaka valsts tiesībās, nevis Savienības tiesībās, bet – uzsveru – šajā materiālo tiesību jomā tās nav noteiktas.

46. Lai arī Kopienu līmenī nav veikta saskaņošana jautājumā par tiesāšanās izdevumiem, kas ir piemērojami šī veida strīdiem, varētu rasties iespēja, ka pamatlietas iezīmju dēļ tiktu apdraudēta LESD vispārējo principu un pamatnoteikumu ievērošana, bet tad būtu jābūt pārkāptai kādai no pamatbrīvībām, par ko nav norādīts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu.

18 Padomes Direktīvas 85/337/EEK (1985. gada 27. jūnijs) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 1985, L 175, 40. lpp.) 10.a pants un Padomes Direktīvas 96/61/EK (1996. gada 24. septembris) par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (OV 1996, L 257, 26. lpp.) 15.a pants.

19 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/48/EK (2004. gada 29. aprīlis) par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu (OV 2004, L 157, 45. lpp.) 14. pants un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/7/ES (2011. gada 16. februāris) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (OV 2011, L 48, 1. lpp.) 6. panta 3. punkts.

20 Spriedums, 2013. gada 11. aprīlis, *Edwards* (C-260/11, EU:C:2013:221), 37. un 38. punkts.

21 Iesniedzējtiesa nesniedz informāciju, kas ļautu gūt priekšstatu par pušu strīdu attiecībā uz (nākotnes) tiesāšanās izdevumu uzlikšanu un to apjomu. Turklāt tās visas attiecās no iesaistīšanās prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, kas, manuprāt, neliecina par lielu interesi atrisināt šo jautājumu.

47. Visbeidzot, nevēloties aizstāt iesniedzējtiesas vērtējumus ar savējiem, nedz arī iejaukties tās brīvībā izvēlēties vienu no valsts tiesībās piedāvātajām iespējām, iepriekš minētajās civilprocesa un administratīvā kodeksu normās tā var rast pietiekamu palīdzību, lai – neatkarīgi no iespējamā risinājuma, kas tiks rasts problēmai saistībā ar prasītājas tiesībām celt prasību tiesā, – izlemtu jautājumu par tiesāšanās izdevumu noteikšanu, balstoties uz pamatiem, kas nav saistīti ar šo problēmu.

48. No šī skatpunkta ir jāatgādina, ka atbilstoši valsts tiesībām gadījumā, ja “rodas pilnīgi jauns jautājums” vai “tiek grozīta judikatūra attiecībā uz apstrīdētajiem jautājumiem”²², tiesa var lemt par to, ka puses pilnīgi vai daļēji sedz tiesāšanās izdevumus. Tādējādi tai ir pilnīga izveles brīvība šajā ziņā gan tad, ja atbilstoši *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) spriedumam tā noraida *AMT* tiesības celt prasību, gan tad, ja tā tās atzīst.

49. Tādējādi es uzskatu, ka prejudiciālais jautājums ir nepieņemams, jo Tiesas atbilde nav nepieciešama un tai nav kompetences lemt par Itālijas tiesāšanās izdevumu sistēmas piemērošanu, jo tai ir tīri iekšējs raksturs.

B. Par lietas būtību

50. Ja Tiesa piekristu lemt par prejudiciālo jautājumu pēc būtības, pakārtoti izklāstīšu savu viedokli. Sākumā mēģināšu noteikt piemērojamo tiesisko režīmu, lai turpinājumā sniegtu atbildi uz uzdoto jautājumu.

1. Piemērojamais tiesiskais režīms

51. Strīdīgā konkursa priekšmets bija sauszemes sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumu sniegšana. Šī veida pakalpojumi ietilpst Regulas Nr. 1370/2007 īpašā piemērošanas jomā, un regulas 5. pants reglamentē “pakalpojumu valsts līgumu piešķiršan[u]” transporta jomā.

52. No lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu sniegtās informācijas nevar droši noskaidrot, vai šī lieta attiecās uz “pakalpojumu koncesijas līgumu” vai “pakalpojumu valsts līgumu”. Lai arī abiem līguma veidiem ir līdzīgas raksturiezīmes²³, tie atšķiras atlīdzības jomā, kas koncesiju gadījumā ietver tiesības sniegt pakalpojumu (tikai sniegt pakalpojumu vai arī sniegt pakalpojumu un saņemt samaksu) un pakalpojumu līgumu gadījumos līgumslēdzēja iestāde maksā atlīdzību šo pakalpojumu sniedzējam²⁴.

53. Strīdīgā līguma iekļaušana vienā vai otrā kategorijā ir jāveic valsts tiesai, kurai atšķirībā no Tiesas ir zināmi visi faktiskie apstākļi, lai par to lemtu. Šai kvalifikācijai būs nozīme piemērojamā tiesiskā režīma noteikšanā, ņemot vērā Regulas Nr. 1370/2007 5. panta 1. punkta formulējumu²⁵.

54. Tādējādi aplūkošu tiesības celt prasību abos gadījumos.

22 Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir norādīts, ka tiesību akti un agrākā *Consiglio di Stato* (Valsts padome) judikatūra attiecībā uz personas, kas nav piedalījusies konkursā, tiesībām celt prasību tiesā ir “saderīga ar Kopienu judikatūru”. Saskaņā ar iesniedzējtiesas apgalvoto situācija esot mainījies pēc konstitucionālā sprieduma Nr. 245/2016 pasludināšanas, kas ir “autoritatīvs precedents”, kurš ir piemērots turpmākos *Consiglio di Stato* (Valsts padome) spriedumos.

23 Skat. ģenerālvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus lietā *Hörmann Reisen* (C-292/15, EU:C:2016:480), 26. punkts, un ģenerālvokāta P. Krusa Viljalona [*P. Cruz Villalón*] secinājumus lietā *Norma-A* un *Dekom* (C-348/10, EU:C:2011:468), 39. un nākamie punkti.

24 Jāpiebilst, ka koncesionāram ir jāuzņemas risks par pakalpojuma sniegšanu. Skat. spriedumu, 2011. gada 10. novembris, *Norma-A* un *Dekom* (C-348/10, EU:C:2011:721), 44. punkts.

25 “Pakalpojumu valsts līgumus piešķir saskaņā ar šajā regulā paredzētajiem noteikumiem. Tomēr pakalpojumu līgumus vai pakalpojumu valsts līgumus, kā noteikts Direktīvās 2004/17/EK vai 2004/18/EK, sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, ko sniedz ar autobusu vai tramvaju, piešķir saskaņā ar procedūram, kas paredzētas saskaņā ar minētajām direktīvām, ja šādi līgumi nav pakalpojumu koncesijas līgumi, kā noteikts minētajās direktīvās.”

a) *Sabiedriskā transporta pakalpojuma koncesija*

55. Pirmā iespēja ir tā, ka runa ir par pakalpojumu koncesiju, kā tas ir norādīts dažos rakstveida apsvērumos un ko varētu izsecināt no paziņojuma par līgumu, ciktāl tajā ir atsauce uz Publisko iepirkumu kodeksa 30. pantu, kas tieši reglamentē “pakalpojumu koncesijas”²⁶.

56. Apstrīdot atsaukšanos uz Direktīvu 89/665, Itālijas valdība balstās uz koncesijas esamību. Tā apgalvo, ka, tā kā tās 1. panta 1. punktā ir noteikta tās piemērošanas joma, atsaucoties uz Direktīvu 2004/18, pēdējā minētā direktīva šādām koncesijām nav piemērojama.

57. Savukārt Komisija norāda, ka ar Publisko iepirkumu kodeksa 30. panta 7. punktu Direktīvas 89/665 piemērošana Itālijā ir attiecināta arī uz sabiedrisko pakalpojumu koncesijām. Tādējādi pastāvot Kopieniu saikne starp valsts tiesību aktiem un Savienības tiesībām, kas pamatojot Tiesas kompetenci sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai²⁷.

58. Šādā veidā varētu tikt piemērota Direktīva 89/665. Tomēr “valsts tiesībās un līdz ar to, ņemot vērā dalībvalsts tiesu ekskluzīvo jurisdikciju, ir jāņem vērā ierobežojumi, kurus valsts likumdevējs varēja noteikt attiecībā uz Kopieniu tiesību piemērošanu tikai iekšzemes situācijām, kurām tās ir piemērojamas tikai ar valsts tiesību starpniecību”, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai”²⁸.

59. Turklāt atbilstoši īpašajam regulējumam par sauszemes sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumu, kas ir paredzēts Regulā Nr. 1370/2007, attiecīgo koncesiju piešķiršanai ir piemērojams šīs regulas 5. panta 2.–6. punkts, un 7. punktā ir piebilsts, ka ir jānodrošina, ka saskaņā ar minētajiem punktiem pieņemtos lēmumus “var efektīvi un ātri pārskatīt, ja to prasa jebkura persona, kurai ir vai ir bijusi interese saņemt noteiktu līgumu un kurai ir vai var tikt nodarīts kaitējums ar iespējamo pārkāpumu, pamatojoties uz to, ka ar šādiem lēmumiem ir pārkāpti Kopienas tiesību akti vai attiecīgās valsts tiesību akti, ar kuriem tos isteno”.

60. Tādējādi ir jānorāda, ka šajā ziņā Regulā Nr. 1370/2007 un Direktīvas 89/665 1. panta 3. punktā paredzētie noteikumi būtībā ir vienādi. Ne velti minētās regulas preambulas 21. apsvērumā ir norādīts, ka “būtu jānodrošina efektīva tiesiskā aizsardzība ne vien valsts līgumu piešķiršanai, uz ko attiecas [Direktīva 2004/17 un Direktīva 2004/18], bet arī citiem valsts līgumiem, kas piešķirti saskaņā ar šo regulu. Ir vajadzīga efektīva pārskatīšanas procedūra, un tai vajadzētu būt salīdzināmai ar atbilstīgajām procedūrām, kas noteiktas attiecīgi [...] Direktīvā 89/665/EEK [...] un [...] Direktīvā 92/13/EEK [...]”.

61. Kopumā, lai arī veidi atšķiras, sasniegtais rezultāts ir identisks: ir noteikts pienākums izveidot efektīvas pārskatīšanas procedūras. Balstoties uz šo premisu, šajā lietā ir jānoskaidro, cik lielā mērā ir jāatvieglo šo prasību celšana uzņēmumiem, kas nav piedalījušies konkursa procedūrā.

26 Saskaņā ar šo tiesību normu “publisko iepirkumu kodeksa tiesību normas nav piemērojamas pakalpojumu koncesijām, izņemot šajā pantā noteikto”. Tā 3. punktā ir minēta iespēja rīkot “neformālu konkursu, kurā piedalīties tiktu uzaicināti vismaz pieci pretendenti”, lai tādējādi izvēlētos koncesionāru, šāda procedūra bija paredzēta izskatāmajā lietā.

27 “Tiesas veikta Savienības tiesību normu interpretācija situācijās, kuras nav to piemērošanas jomā, ir pamatota, ja ar valsts tiesībām, lai tiktu nodrošināta vienāda attieksme šādās situācijās un situācijās, kuras ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, šīs tiesību normas ir padarītas tieši un bez nosacījumiem piemērojamas šādās situācijās” (spriedums, 2017. gada 19. oktobris, *Solar Electric Martinique* (C-303/16, EU:C:2017:773), 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

28 Spriedums, 1990. gada 18. oktobris, *Dzodzi* (C-297/88 un C-197/89, EU:C:1990:360), 41. un 42. punkts.

b) *Transporta pakalpojumu līgums*

62. Otrā iespēja ir klasificēt strīdīgo tiesisko darījumu kā transporta pakalpojumu līgumu. Faktiski 2014. gada 22. februāra “periodiskajā informatīvajā paziņojumā” ir minēta tikai Direktīva 2004/17²⁹ un kā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijs ir norādīts ekonomiski visizdevīgākais piedāvājums. Tādējādi 2015. gada 29. maija paziņojuma par līgumu 2. punktā ir norādīts, ka izraudzītajam pretendentam tiks maksāta atlīdzība, kuras galīgais apmērs tiks precizēts vēstulēs saistībā ar uzaicinājumu iesniegt saimniecisko piedāvājumu, kas ir minēts 6. punktā.

63. Tādējādi varētu apgalvot, ka šo līguma īpašību dēļ runa nav par transporta pakalpojumu koncesiju Direktīvas 2004/17³⁰ 1. panta 3. punkta b) apakšpunkta izpratnē, un uzskatīt to par transporta pakalpojumu līgumu. Ja tas tā būtu, saskaņā ar Regulas Nr. 1370/2007 5. panta 1. punktu varētu piemērot Direktīvu 2004/17 un tādējādi pārskatīšanas režīmu, kas ir paredzēts Direktīvas 92/13 1. un 2. pantā un kas attiecīgi ir analogisks Direktīvā 89/665 noteiktajam, uz ko attiecas iesniedzējtiesas jautājums.

2. *Atbilde uz prejudiciālo jautājumu*

64. Lai arī debates galvenokārt attiecas uz tiesībām celt prasību par konkursu un tādējādi uz tiesībām piekļūt pārskatīšanas sistēmai, lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tiek skarti arī citi jautājumi, vispārēji atsaucoties uz Direktīvas 89/665 1. panta 1., 2. un 3. punktu un 2. panta 1. punkta b) apakšpunktu.

65. *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) balstās uz *Consiglio di Stato* (Valsts padome) judikatūru, lai spriedumā Nr. 245/2016 izvirzītu premisu, kuru, manuprāt, ir grūti atspēkot: tam, kurš pēc paša gribas un brīvas izvēles ir atturējies no dalības atlasē, principā nav tiesību prasīt to atcelt. Šis kritērijs atbilst tam, ko Tiesa ir izklāstījusi spriedumā *Grossmann*, interpretējot Direktīvas 89/665 1. panta 3. punktu³¹.

66. Itālijas augstākās tiesas tomēr pieļauj, ka konkrētos izņēmuma gadījumos pārskatīšanas procedūras var ierosināt arī tie, kas nav piedalījušies konkursā. Saskaņā ar Konstitucionālās tiesas sprieduma Nr. 245/2016 formulējumu pēdējo minēto gadījumu vidū ir “gadījumi, kuros tiek iebilsts, ka konkurss nav rīkots vai arī nav bijis uzaicinājuma uz konkursu, vai arī ja tiek apstrīdēti tūlītēji izslēdzoši paziņojuma par līgumu punkti vai, visbeidzot, punkti, kuri uzliek acīmredzami nesaprotamu vai pilnīgi nesamērīgu slogu vai padara neiespējamu piedāvājuma noformēšanu”.

²⁹ Uz šo paziņojumu attiecas šīs direktīvas 41. pants.

³⁰ “Pakalpojumu koncesija” ir tāda paša veida līgums kā pakalpojumu līgums, taču izņēmums ir tas, ka atlīdzība par pakalpojumu sniegšanu ir vai nu tikai tiesības izmantot attiecīgo pakalpojumu, vai arī minētās tiesības kopā ar samaksu.”

³¹ Spriedums *Grossmann*, 27. punkts. “Dalība līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā principā var būt spēkā esošs [..] nosacījums, kas ir jāizpilda, lai konstatētu attiecīgās personas interesi iegūt minētā līguma slēgšanas tiesības vai iespējamo kaitējumu, kas tai varētu tikt nodarīts lēmuma par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu apgalvotā prettiesiskuma dēļ. Ja minētā persona nav iesniegusi piedāvājumu, tai var rasties grūtības, lai pierādītu savu interesi apstrīdēt šo lēmumu vai kaitējumu, kas tai ir vai varēja tikt nodarīts minētās līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas dēļ.”

67. Atkārtotāju, ka šī tiesību celt prasību atvērtība, manuprāt, ir saderīga ar to, ko Tiesa ir pieļāvusi gadījumā, kad paziņojuma par līgumu vai specifikāciju noteikumi paši par sevi bija diskriminējoši tiktāl, ka kļuva par šķērslī jebkādi viena vai vairāku uzņēmumu dalībai tajā³². Ja “iespējas, ka [minētajiem uzņēmumiem] šī līguma slēgšanas tiesības tiks piešķirtas, ir pielīdzināmas *nullei*, ņemot vērā minēto [diskriminējošo] iezīmju esamību”³³, ir jāatzīst to tiesības celt prasību, neizvirzot tiem nosacījumu par iepriekšēju dalību konkursā³⁴.

68. Tāpēc es nesaskatu pretrunas starp Tiesas sniegto Direktīvas 89/665 interpretāciju un interpretāciju, kuru Itālijas augstākās tiesas sniedz savām valsts tiesību normām attiecībā uz to personu tiesībām, kas nav piedalījušās konkursa procedūrā un vēlas apstrīdēt diskriminējošos noteikumus, kuri tām pilnībā liedz piekļuvi konkursam.

69. Ja prejudiciālā jautājuma mērķis ir tikai abstrakti noskaidrot, vai pastāv iespējamās pretrunas starp Direktīvu 89/665 un valsts tiesisko regulējumu, tad ar jau minēto pietiek, lai šo nesaderību noliegtu. Iesniedzējtiesa šo jautājumu ir formulējusi tādējādi, ka tajā nav precīzi atspoguļotas visas augstāko tiesu judikatūras nianšes, kas izriet no valsts judikatūras³⁵.

70. Ja šo atbildi attiecina uz pamatlietas īpatnībām, kurā spriedums par *AMT* tiesību celt prasību neesamību ir kļuvis galīgs, ir apstrīdams vismaz tas³⁶, ka sauszemes transporta pakalpojumu sniegšanas reģionālais līmenis (vienlaikus to sadalot [publisko iepirkumu] daļās provinces un zemākā līmenī) pats par sevi bija *diskriminējošs*. Citādi ir gadījumā, kad maziem uzņēmumiem pašiem nebūtu pietiekamu līdzekļu, lai pieteiktos konkursam ar šādām iezīmēm, kuras parasti ir raksturīgas plaša mēroga konkursiem.

71. Katrā ziņā *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) nosprieda, ka, ņemot vērā konkursa nosacījumus, pastāvēja liela varbūtība, ka *AMT* līguma slēgšanas tiesības neiegūs, bet runa nebija par pilnīgu neiespējamību³⁷. Tāpēc tā noliedz, ka pastāvēja “skaidrs un faktiskas kavējums dalībai konkursā”. Attiecībā uz minēto noteikumu satura vērtējumu, kas jau ir kļuvis galīgs, šie apsvērumi ir saistoši ne tikai iesniedzējtiesai, bet tie arī ir jāņem vērā, atbildot uz prejudiciālo jautājumu.

72. Komisija atsauca uz spriedumu *Grossmann*, norādot, ka absolūta drošība par izslēgšanu no konkursa neesot nepieciešama, jo pietiek tikai ar varbūtību tikt noraidītam, lai attiecīgais uzņēmums varētu apstrīdēt minēto konkursu, bez nepieciešamības piedalīties tajā.

73. Manis sniegtā sprieduma *Grossmann* interpretācija, pilnībā atšķiras no Komisijas interpretācijas. Uzskatu, ka ir bīstami ieviest varbūtību kā vienīgo izšķirošo faktoru, lai atrisinātu šīs debātes. Ja tas tā būtu, ikviens uzņēmums varētu atsaukties uz to, ka konkursa noteikumi (ieskaitot tos, kas nav diskriminējoši) izraisīs to *iespējamu* noraidīšanu, kas pavērtu iespēju tiem, kuri pēc pašu izvēles nav piedalījušies līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, celt nebūtiskus iebildumus.

32 Turpat, 28. punkts: “Ja kāds uzņēmums nav iesniedzis piedāvājumu, jo konkursa dokumentācijā vai administratīvo noteikumu specifikācijās pastāvēja *apgalvotās diskriminējošās* iezīmes, kuru dēļ tam tieši tika liegta iespēja sniegt visus prasītos pakalpojumus.” Šajā gadījumā uzņēmumam “esot tiesības celt prasību tieši par šīm iezīmēm, tostarp pirms attiecīgās publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras beigām” (mans izcēlums).

33 Turpat, 29. punkts (mans izcēlums).

34 Turpat, 30. punkts: “Tādējādi ir jānodrošina uzņēmumam iespēja celt prasību tieši par šādām diskriminējošām iezīmēm, negaidot, kad tiks pabeigta līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūra.”

35 Skat. tās tekstu šo secinājumu 18. punktā.

36 Var minēt apsvērumus attiecībā uz efektivitāti un apjomradītiem ietaupījumiem, lai izstrādātu sabiedriskā autotransporta pakalpojumu sniegšanas jomas konkrētā līmenī (piemēram, reģionālajā līmenī), vienlaikus to sadalot zemākos līmeņos. Viena vai otra izvēle ir jāveic kompetentajām iestādēm, kurām turklāt ir jāizsver, vai tikai vienas vienīgas daļas izvēle ietver nesamērīgus šķēršļus dalībai mazākiem saimnieciskās darbības subjektiem. Šajā lietā Konkurences un tirgus kompetentā iestāde 2015. gada 25. jūnijā aicināja Līgūrijas Vietējo sabiedriskā transporta reģionālo aģentūru noteikt “vairākas daļas, kas ļautu nodrošināt pēc iespējas plašāku dalību konkursa procedūrā”.

37 *AMT* prasības pieteikumā Līgūrijas *TAR* šis uzņēmums apgalvoja, ka paziņojumā par līgumu “būtiski tika *ierobežota* iespēja maziem un vidējiem uzņēmumiem kā vietējā sabiedriskā transporta uzņēmumiem piedalīties [konkursā], uzliekot tiem pienākumu par jebkuru cenu pievienoties lieliem uzņēmumiem” (prasības pieteikuma 51. lpp.) (mans izcēlums).

74. Taču katrā ziņā atkārtotju, ka Tiesai nav jālemj, vai *Corte Costituzionale* (Konstitucionālā tiesa) ir pieļāvusi kļūdu, noraidot šajā *konkrētajā* lietā *AMT* tiesības celt prasību tiesā. Izšķiroša nozīme – un uzsveru, ka iesniedzējtiesas jautājums attiecas uz pretrunām starp valsts tiesību aktiem un Direktīvu 89/665, – ir tam, vai *vispārējā* Itālijas augstāko tiesu judikatūra attiecībā uz to komersantu tiesībām celt prasību tiesā, kuri nebija piedalījušies konkursā (kas principā ir noraidītas, lai arī konkrētos gadījumos tās ir atzītas), ir saderīga ar Savienības tiesībām, un es uzskatu, ka tas tā ir.

VI. Secinājumi

75. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai:

- 1) Atzīt *Tribunale Amministrativo Regionale della Liguria* (Ligūrijas Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu) par nepieņemamu.
- 2) Pakārtoti nolemt, ka Padomes Direktīvas 89/665/EEK (1989. gada 21. decembris) par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām, 1. panta 1., 2. un 3. punktam un 2. panta 1. punkta b) apakšpunktam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, ņemot vērā interpretāciju, kuru tam ir sniegušas augstākās tiesas:
 - tam, kurš pēc paša gribas un brīvas izvēles ir atturējies no dalības atlases procedūrā, principā nav tiesību lūgt to atcelt;
 - izņēmums no šiem noteikumiem ir gadījumi, kuros tiek iebilsts, ka konkurss nav rīkots vai arī ka nav bijis uzaicinājuma uz konkursu, vai arī ja tiek apstrīdēti tūlītēji izslēdzoši paziņojuma par līgumu punkti vai, visbeidzot, punkti, kuri uzliek acīmredzami nesaprotamu vai pilnīgi nesamērīgu slogu vai padara neiespējamu piedāvājuma noformulēšanu.